TBD Yönetim Kurulu Başkanı Tabak:

Bilişim etiği konusu, "Yeminli bilişimci" uygulaması ile kurumsallaşabilir

Toplumun genel etik düzeyinin, bilişimi de etkilediğini belirten Tabak, etik ilkelerin ilkokuldan başlayan bilinçlendirme ile öğretilebileceğini söyledi. Bilişim toplumu yaşamının etik kurallarının olmasının kaçınılmazlığına işaret eden Tabak, mesleğin uygulanmasında "Yeminli bilişimci" tanımının yapılmasını önerip dönemsel değerlendirmelerle etik puanları verilerek mesleğin saygınlığının korunabileceğini vurguladı.

"Bilişim etiği" temalı "Dosya" sayfalarımız kapsamında, bilişim ile ilgili her türlü çalışma ve düzenlemenin toplumsal gelişmeye katkı sağlayacak biçimde, çağdaş boyutlarda gerçekleşmesini sağlamak amacıyla 1971'de kurulan Türkiye'nin bilişim alanındaki ilk sivil toplum kuruluşu (STK) olan Türkiye Bilişim Derneği (TBD) Yönetim Kurulu Başkanı İlker Tabak, bizimle görüşlerini paylaştı. TBD olarak üyelerine konuya ilişkin yaklaşımları ve etik ilkelerini Bilişim Dergisi aracılığı ile ilettikleri ve iletmeye de devam ettiklerinden söz eden Tabak, 2001'de "Bilişim Etiği" konusunda bir kitap yazarak, üniversitede ders olarak da veren Gözde Dedeoğlu'nun kitabının yayınlanmasına destek verdiklerini anımsattı.

Tabak, bilişim alanının özelliği nedeniyle bilişime özel etik kuralların tanımlanması gereğinin ortaya çıktığına değinip bilişim etiğinin bireysel, toplumsal, ürüne dayalı etik kuralların yanı sıra, genel etik kurallarını da kapsadığı, ayrıca bilişim mesleğinde çalışanların iş arkadaşları, yöneticileri ve müşterileri ile olan ilişkilerini de düzenlediğini belirtti.

TBD'nin 3 Mayıs 2010'da gerçekleştirilen 13. Kamu Bilişim Platformu toplantısında bilişim etiği konusunda hazırlayıp katılımcılarla paylaştığı kapsamlı raporda, gelişen teknolojiye uygun biçimde etik konusu tüm yönleriyle ele alındığını anlattı. Etik konusunun da bilişimin ayrılmaz bir unsuru olarak değerlendirilmesi için bu raporu hazırladıklarını ifade eden Tabak, "Bilişim artık yalnızca teknik bir konu olmayıp psikolojik, sosyolojik ve hatta hukuksal boyutuyla ele alınması gereken bir yaşam biçimi oldu. Yaşamın, özellikle de bilişim toplumu yaşamının da etik kurallarının olması kaçınılmazdır" dedi.

Genel etik koşullarının bilişim için de geçerli olduğunu söyleyen Tabak, toplumun genel etik düzeyinin, bilişimi de etkilediği, bilgisayar aracılığıyla işlenen suçlar, bilişim hukuku sorunlarının yanı sıra etik sorununu da önemli kıldığına işaret ederek temel sorunun, bilişim sistemleriyle karşılaşılabilecek etik dışı olayların farkındalığının öğretilmemesi olduğunu vurguladı.

Bilişim mesleğinde etik ilkelerin, okullarda öğretilmesi, mesleğin uygulanmasında "Yeminli bilişimci" tanımının yapılmasını öneren Tabak, "Bilişim alanında saygın, güvenilir, bilişim etiği kurallarına uyan meslektaşlarımız, topluma güven veren, hukuk karşısında farklı bir konumda değerlendirilen kişiler olarak yer almalı. Tıp doktorları 'Hipokrat Yemini' ederek mesleğe başlıyorlar. Avukatlar, askerler, mühendisler yemin ederek mesleğe başlıyorlar. Yeminli mali müşavirler var. Neden 'Yeminli bilişimci'ler olmasın?" açıklamasında bulundu.

İlkokuldan başlayan bilinçlendirme ile bilişim etiğine dikkat çekilebileceğini belirten Tabak, sözlerini "Bilişim etiği konusu, 'Yeminli bilişimci' uygulaması ile kurumsallaşabilir. Dönemsel değerlendirmeler ile etik puanları verilerek mesleğin saygınlığı korunabilir" önerisi ile bitirdi.

-Bilgisayar Etik Enstitüsü (Computer Ethics Institute), bilgisayar kullanım etik ilkelerinin temelini oluşturan 10 temel ilkeyi ne zaman belirleyip kamuoyu ile paylaştı? Türkiye'de buna uyuluyor mu? Türkiye'de bu alanda çalışan kamu, özel sektör ve STK'ların çalışmaları hakkında bilgi verir misiniz?

-Şubat 1999'da son biçimi yayımlanan bu 10 maddelik kurallar, temel etik yaklaşımı belirliyor. Ülkemizde bu konudaki girişim, Türkiye Bilişim Vakfı (TBV) öncülüğünde yayımlanan "bilişim etiği ilkeleri" ile kamuoyuna duyuruldu. Bilişim sektörü sivil toplum kuruluşları (STK), bu etik ilkeleri benimseyerek üyeleri ile paylaşıyor. TBD olarak biz de üyelerimize bu konuya ilişkin yaklaşımlarımızı ve etik ilkelerini Bilişim Dergisi aracılığı ile ilettik, iletmeye de devam ediyoruz. Ayrıca, "Bilişim Etiği" konusunda bir kitap yazarak, üniversitede ders olarak da veren Sayın Gözde Dedeoğlu'nun kitabının 2001 yılında yayınlanmasına da destek verdik. Bu vesile ile kendisine etik konusundaki çalışmaları için bir kez daha teşekkür ediyorum.

- Bilgisayar çağının "etik sorunları" genel olarak,

hangi ana başlıklar altında inceleniyor? Sizce "bilişim etiği" günümüzde neden önem kazandı?

-Bilişim yaşamın her alanında yer alıyor. Bu nedenle, genel etik (ahlak) ilkeleri bilişimi de içeriyor. Ancak, bilişim alanının özelliği nedeniyle bilişime özel etik kuralların tanımlanması gereği ortaya çıkmış. Bilişim etiği konusu bireysel, toplumsal, ürüne dayalı etik kuralların yanı sıra, genel etik kurallarını da kapsıyor. Ayrıca bilişim mesleğinde çalışanların iş arkadaşları, yöneticileri ve müşterileri ile olan ilişkilerini de düzenliyor. Bilişim etiği kavramı, internetin yaygınlaşması ile artan e-ticaret, uzaktan eğitim, sosyal medya uygulamalarının doğru kullanılmasını da beraberinde getirdiği için önem kazandı. Özellikle içinde parasal konuların olduğu uygulamalardaki boşluklar ya da yanıltıcı bilgiler nedeniyle tüketicinin aldatılması gibi durumlar gündeme geliyor. Biliyoruz ki günümüzdeki yeni güç odağı, bilgidir.

"Bilişim eğitimim sonunda aldığım bu diplomanın bana kazandırdığı hak ve yetkileri kötüye kullanmayacağıma, yaşamımı insanlık hizmetlerine adayacağıma, insan yaşamına mutlak surette saygı göstereceğime ve bilgilerimi insanlık aleyhine kullanmayacağıma, mesleğim dolayısıyla öğrendiğim sırları saklayacağıma, bilişim etiği kurallarına uyacağıma, eğitmenlerime ve meslektaşlarıma saygı göstereceğime, mesleğin onuruna ve kurallarına uygun davranacağıma, mesleğimi dürüstlükle ve onurla yapacağıma namusum ve şerefim üzerine and içerim."

-TBD, bilişim etiği konusunda, 3 Mayıs 2010'da gerçekleştirilen 13. Kamu Bilişim Platformu toplantısında kapsamlı bir rapor sundu. Bu rapor hakkında kısa bilgi verir misiniz? Rapor güncellendi mi? TBD'nin belirlediği sorun alanları nedir?

-Söz konusu rapor, TBD KamuBİB çalışmalarının bir parçası olarak hazırlandı. Raporda gelişen teknolojiye uygun biçimde etik konusu tüm yönleriyle ele alındı. TBD olarak etik konusunun da bilişimin ayrılmaz bir unsuru olarak değerlendirilmesi için bu raporu hazırladık. Bilişim artık yalnızca teknik bir konu olmayıp psikolojik, sosyolojik ve hatta hukuksal boyutuyla ele alınması gereken bir yaşam biçimi oldu. Yaşamın, özellikle de bilişim toplumu yaşamının da etik kurallarının olması kaçınılmazdır.

-Bilişim etiği konusunda Türkiye'nin mevcut durumuna ilişkin kısa bir değerlendirmenizi alabilir miyiz? Türkiye'de bilişim etiği konusunda hangi alanlarda hangi sorunlar yaşanıyor? Türkiye'de yaşanan temel bilişim etiği sorunlarını sıralar mısınız? Bunların aşılabilmesi için hangi düzenlemeler ve nasıl bir genel çerçeve geliştirilmeli?

-Ülkemizin içinde bulunduğu genel etik koşullarının bilişim için de geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Toplumun genel etik düzeyi, bilişimi de etkiliyor. Bilgisayar aracılığı ile işlenen suçlar, bilişim hukuku sorunlarının yanı sıra etik sorununu da önemli kılıyor. Temel sorun, bilişim sistemleri ile karşılaşılabilecek etik dışı olayların farkındalığının öğretilmemesi olarak görülüyor. Her yaşta insanımız bilgisayar, internet ve akıllı telefonlar ile yaşamına kolaylık getirmeye çalışıyor. Bunu istismar edecek, güvenlik sorunu ile karşı karşıya kalabilecek yanlış uygulamalar olduğunun farkına varmalarını sağlamak gerekiyor. Etik konusu toplumsal bir anlaşmadır. Kurallar dizisi olarak tanımlamaya kalktığınızda hukuk devreye girer.

-Bilgi çağı ve "bilişim toplumu" olma sürecinde bilişim sektörü mesleğinin etik ilkelerini belirlerken öncelikle göz önünde bulundurması gereken genel ve özel ilkeler nelerdir?

-Her meslekte olduğu gibi, bilişim mesleğinde de etik ilkeleri okullarda öğretilmeli. Mesleğin uygulanmasında "Yeminli bilişimci" tanımı da yapılmalı. Bilişim alanında saygın, güvenilir, bilişim etiği kurallarına uyan meslektaşlarımız, topluma güven veren, hukuk karşısında farklı bir konumda değerlendirilen kişiler olarak yer almalı. Tıp doktorları "Hipokrat Yemini"ederek mesleğe başlıyorlar. Avukatlar, askerler, mühendisler yemin ederek mesleğe başlıyorlar. Yeminli mali müşavirler var. Neden "Yeminli bilişimciler olmasın?

Bilişim Dergisi'nin 119. sayısında bu konuya ayrıntılı olarak yer vermiş, hatta "Bilişimci Andı" olarak SİMGE adlı köşemde şu metni de yayınlamış idim:
"Bilişim eğitimim sonunda aldığım bu diplomanın bana kazandırdığı hak ve yetkileri kötüye kullanmayacağıma, yaşamımı insanlık hizmetlerine adayacağıma, insan yaşamına mutlak surette saygı göstereceğime ve bilgilerimi insanlık aleyhine kullanmayacağıma, mesleğim dolayısıyla öğrendiğim sırları saklayacağıma, bilişim etiği kurallarına uyacağıma, eğitmenlerime ve meslektaşlarıma saygı göstereceğime, mesleğin onuruna ve kurallarına uygun davranacağıma, mesleğimi dürüstlükle ve onurla yapacağıma namusum ve şerefim üzerine and içerim."

-Genel olarak toplumda etik dışı faaliyetlerin çoğu aynı zamanda hukuk dışı ve hukuki alanlarda dizayn edilip cezalandırılıyor. Uzman ve yetkililer, bilişim alanındaki ulusal mevzuatın ağırlıklı olarak tespit, yakalama ve cezalandırmayı kapsadığı, özellikle meslek etiğine ilişkin düzenlemeleri fazla içermediğinin altını çiziyor. Bu konudaki görüş ve değerlendirmelerinizi alabilir miyiz? Bilişim etiğine uymayan faaliyetlerin nasıl cezalandırılacaklarına ilişkin Türkiye'de hangi düzenlemeler var? "Bilişim etiği"nin, "ceza" ve "yasak topluluğu" olmaması için nelere dikkat edilmesi gerekiyor?

-Bilişimin de bir meslek olarak kabul edilmesiyle birlikte bu alana ilişkin özel hukuk kuralları da ortaya çıkmaya başladı. TBD olarak bu yıl Kasım ayında dördüncüsünü gerçekleştireceğimiz Uluslararası Bilişim Hukuku Kurultayı (UBHK) ile bu konudaki eksikleri de gidermeyi amaçlıyoruz. Yıllar önce "Bilişim Toplumu Yasaları ile Yönetelim, Yönetilelim" sloganını ortaya atarken de amacımız bu yöndeydi. Bilişim mesleğini yapmak için bir izne ihtiyaç yok. Dileyen herkes bilişimci olarak ortaya çıkabiliyor. Esnaf olarak çalışabilmek için bile bir oda kaydı isteniyor. Önüne gelen berber, kuaför olamıyor. Ancak, bilişimci olarak çalışabiliyor. Bunu önlemek gerekiyor. Tabipler Birliği, Eczacılar Odası gibi kurumlar meslekten yasaklama (men) ile meslek onurunu ve insan yaşamını güvence altına almaya çalışıyor. Bilişimciler için de benzer yaklaşımlar olmalı. Bu konudaki en uygun adresin TBD olduğunu düşünüyorum.

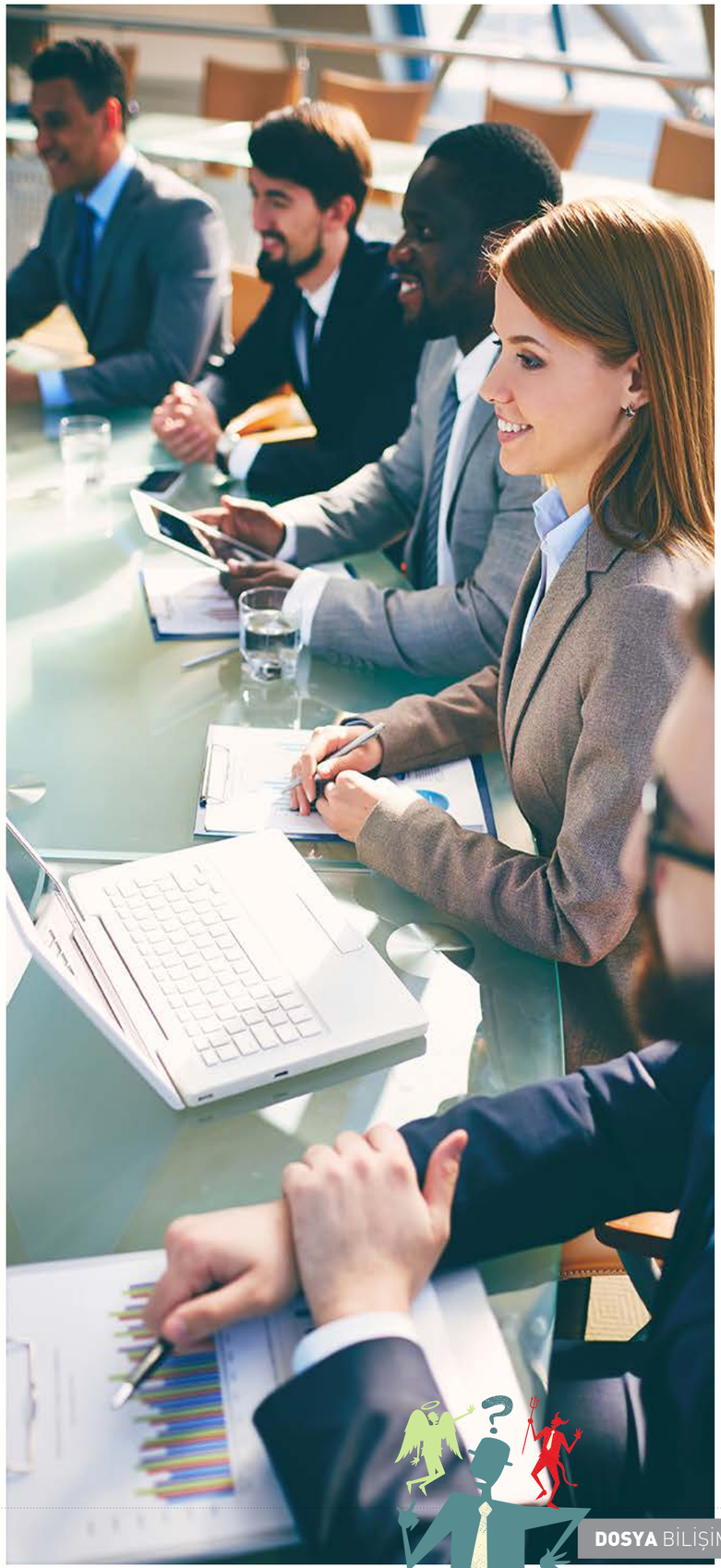

-Bilgisayar ve interneti kullanan kamu, özel sektör ve bireysel kullanıcıların uyması gereken temel etik davranış ve kuralları sıralayabilir misiniz?

-Bu kuralları tek tek sıralamanın bir önemi yok. Kurallara her gün yenisi eklenebilmekte. Temel kural, insan onurunu, yaşamını zedeleyecek, kurumsal ya da bireysel olarak maddi ve/ya da manevi yıkıma neden olacak davranışlarda bulunmaktan kaçınmak olmalıdır.

-Bilişim sektöründe çalışan, faaliyet gösteren ve hizmet sunanlar, "bilişim etiği" kapsamında nelere dikkat etmeli? "Bilişim etiği"nin etkin bir şekilde kullanılması için nasıl bir yapılanma ve kurumsallığa ihtiyaç var? Bunun için sizin öneriniz nedir? Sosyal medya kullanılırken "Bilişim etiği" açısında nelere dikkat edilmeli?

-Bilişim etiğine dikkat çekilmeli. İlkokuldan başlayan bilinçlendirme ile bu konudaki okur-yazarlık eğitimlerinde etik konusu da işlenmelidir.

- Türkiye'de bilişim mesleğinde kamu ve özel sektörde görev yapanlar arasında etik bilincini yeterli buluyor musunuz? Bilişim etiği konusunda kimler, kime karşı hangi sorumlulukları taşıyor?

-Etik konusu teknik, idari ve mali boyutları ile ele alınmalı ve buna göre sorumluluklar değerlendirilmelidir.

-Bilişim sektörünün meslek etiği konusunda sektör STK'ları bazı doküman ve belgeler oluştururken kamu ve üniversitelerin geride kaldığı belirtiliyor. Bu noktada kamu, siyasi otorite ve üniversiteler, "bilişim etiği"ni tüm toplumda etkinleştirmek için neler yapmalı?

-Eğitim ve kamuoyunu aydınlatıcı yayınlarla, bu konuda bilinçlenme sağlanabilir. Bunun için kamu, özel sektör, üniversiteler ve STK'lar birlikte çalışmalıdır.

- Bilişimci kamu etiği, kamu etiği uzmanları ise bilişim konusunda yeterli bilgiye sahip değil. Bu sorun nasıl aşılabilir? Bilişim etiği nasıl bir yaklaşımla kurumsallaştırılmalı?

-Bilişim etiği konusu yeminli bilişimci uygulaması ile kurumsallaşabilir. Dönemsel değerlendirmeler ile etik puanları verilerek mesleğin saygınlığı korunabilir.

-TC. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, kamu görevlilerine yönelik etik eğitimlerine "Bilişim Etiğini" de özel bir sorun alanı olarak eklemeli mi? Bu eğitimlerde neler verilmeli, kamu görevlilerinin nelere dikkat etmesi gerektiği vurgulanmalı?

-Bilişim etiği konusunda nerede ve hangi koşulda eğitim verileceğinin önemi yoktur. Önemli olan ilgililerin bu konuda gereken bilgiyi almalarının sağlanması ve farkındalığın yaratılmasıdır.